

SAKSBEHANDLER
Ulf Ingemar Gustafsson

INNVALGSTELEFON

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
12/01555-2

DERES REF.

DERES DATO

ARK. D - Infrastruktur

VÅR DATO
22.01.2014

248,260, 263-265,268 Bergen kom. - Ho

KOPI

Se mottakerliste

Gamle Vossebanen - Bergen kommune - Hordaland fylke - Varsel om oppstart av fredningssak, Statlig eie

Riksantikvaren viser til brev fra jernbaneverket datert 25.juni 2012 med anmodning om oppstart av fredningssak, og vil med dette varsle om at ovennevnte område vil bli foreslått fredet ved forskrift i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 22a, jf. § 15.

Omfanget av fredningen

Forslaget om fredning etter kulturminneloven § 22a vil omfatte de deler av Bergensbanen og Gamle Vossebanen som er i statlig eie ved Jernbaneverket og ROM Eiendom AS på strekningen fra og med kilometer 452,1 ved Trengereid stasjon på Bergensbanen til og med eiendomsgrensen gnr 43, bnr 820 og gnr 43, bnr 30 ved kilometer 480,9 ved broen som krysser Gamle Vossebanens endepunkt på Midttun. Anlegget ligger i sin helhet i Bergen kommune i Hordaland fylke.

Forslaget vil omfatte selve jernbanelegemet med underbygning, overbygning, signalanlegg, svingskive, broer, kulverter, stikkrenner, plattformer, telegraflinje, lasteramper, tunneler, forstøtningsmurer, - samt faste installasjoner tilknyttet jernbanedriften innenfor og utenfor jernbanegjerdene/ eiendomsgrensene. I tillegg omfattes de av banens bygninger og strukturer på strekningen som er i statlig eie. For strekningen Trengereid - Tunestveit (km 452,1 - 459,36) er fredningen begrenset til bygninger, banens underbygning og sporet.

En bygnings- og objektsliste er vedlagt.

For Trengereid stasjon omfatter fredningen hele stasjonsområdet med bygninger og anlegg i henhold til liste.

Bakgrunn for fredningssaken

Vossebanen var første del av Bergensbanen. Banen var opprinnelig bygget for smalt spor fra 1875 til 1883. I forbindelse med beslutningen om å forlenge banen over høyfjellet ble Vossebanen i 1904 bygget om til normalspor. Bergensbanen sto ferdig i

1909. Under første verdenskrig var strekningen mellom Bergen og Nesttun Norges tettest trafikkerte, og det forelå planer om dobbeltspor og elektrifisering.

Vossebanen ble besluttet elektrifisert i 1940, men arbeidet begynte først etter annen verdenskrig og ble fullført i 1954. Ti år senere var også Bergensbanen elektrifisert.

Samme år ble de to tunnelene Arnanipa og Ulriken åpnet. Dette endret strekningen fra Tunestveit via Garnes, Arna, Haukeland, Midttun, Nesttun, Hop, Fjøsanger, og Minde til Kronstad, til et industrisidespor uten kjøreledning. På strekningen Midttun – Minde er sporet fjernet og traseen er delvis tatt i bruk som gang – og sykkelvei, samt til andre veiformål.

De to delstrekningene Bergen – Minde (utenfor fredningsområdet) og Tunestveit – Midttun (del av fredningsområdet), er fremdeles sidespor til Bergensbanen.

Strekningen Bergen – Minde er fremdeles i bruk til dette formålet. Det har ikke gått godstrafikk på strekningen Tunestveit – Midttun siden 2001, men strekningen tillates fremdeles brukt til dette formålet. Strekningen Trengereid – Tunestveit (fredningsområdets østligste del) er fremdeles en del av Bergensbanen.

Begrunnelse for fredning

Vossebanen er av Jernbaneverket valgt ut og anbefalt for fredning i *Nasjonal Verneplan for kulturminner i jernbanen*.

Forslaget om fredning begrunnes med banens unike variasjon i jernbane- og stasjonsanlegg, stor tidsdybde, og de ingeniørtekniske og håndverksmessige løsningene på de spesielle utfordringer etableringen av en jernbane i et fjordlandskap innebar. Vossebanens tilpasning til topografien langs Sørfjorden og vassdraget med Haukelandsvannet, Søylevannet og Grimevannet har resultert i en jernbane der samspillet mellom natur og ingeniørkunst er flettet sammen på en unik måte.

Vossebanen inngikk som en del av et allerede etablert samferdselsnett der veier, herunder postveiene og fjordbåttrafikken, var av vesentlig betydning. Vossebanen er et godt eksempel på den utstrakte kombinasjonen mellom tog – og båttransport. Vossebanen oppviser infrastruktur og trasevalg både fra tiden som smalsporet og normalsporet, dampdrevet og elektrisk jernbane. Vossebanen er det eneste bynære jernbaneanlegget som er inkludert i Jernbaneverkets verneplan, og fremviser også stor bredde i landskapstyper og bebyggelsesstrukturer langs traseen.

Vossebanen er eneste hovedlinjestrekning som er foreslått fredet.

Fredning av Vossebanen kompletterer dermed fredningen av Garnes stasjon med uthus, vognremisse og lokstall av 26. november 2002 etter kulturminneloven §§ 15 og 19.

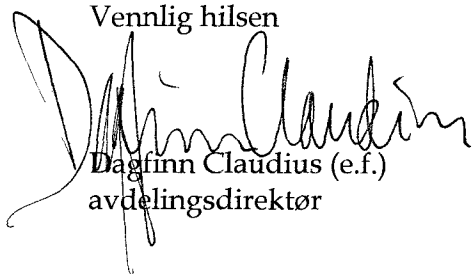
Gjennom sin lange levetid fra 1883 frem til nedleggelsen som lokalbane i 1965, og som sidespor for godstrafikk inntil sporet fra Midttun til Nesttun ble revet midt på 1980 – tallet, og for Tunestveit – Arna frem til 2001, dokumenterer Vossebanen flere tidsepoker og stadier i den jernbanetekniske utviklingen. Strekningen fra Bergen via Garnes til Voss inngikk som en del av Bergensbanen da denne ble åpnet i 1909. Vossebanens

første byggetrinn, skjæringen langs Grimevannet, er derfor også første byggetrinn av Bergensbanen. For å sikre varig vern av kulturminneverdiene og opplevelsesverdiene Gamle Vossebanen representerer, samt sammenhengen mellom dette tekniske kulturminnet og omkringliggende kulturlandskap, er fredningssak igangsatt.

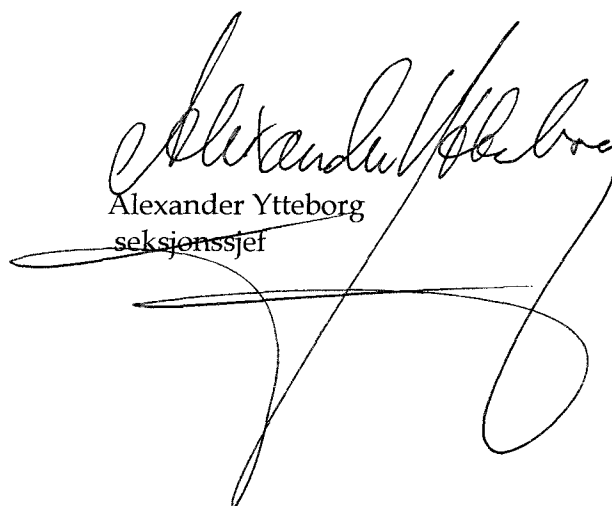
Videre saksgang

Vi ber om at eventuelle bemerkninger til varsløt om oppstart av fredningssak av Gamle Vossebanen ihht. kml § 22a sendes Riksantikvaren innen 3 uker fra mottakelsen av dette brev. Riksantikvaren vil deretter utarbeide forslag til fredningsforskrift. Forslaget vil bli sendt på høring til berørte parter. Det er Riksantikvaren som fatter vedtak om fredning.

Vennlig hilsen

Dagfinn Claudius (e.f.)
avdelingsdirektør

Alexander Ytteborg
seksjonssjef

GAMLE VOSSEBANEN

Bygnings - og objektsliste til varsel om oppstart av fredningssak 2014

Vossebanens bygninger

Stedsnavn	km	arkitekt	byggeår	eier
HAUKELAND STASJON	474,290			
Stasjonsbygg		B.C. Lange	1883	NJK - GBV
Materiellbu				NJK - GBV
Espeland stoppested	471,320			
ARNA STASJON	466,790			
Stasjonsbygg		B.C. Lange	1883	JBV
Godshus		B.C. Lange		JBV
Privet				JBV
GARNES STASJON	463,130			
Stasjonsbygg			1919	NSB
Godshus		B.C. Lange	1883	NSB
Vedskur				NJK - GBV
Vognremisse				NSB
Lokomotivstall				NSB
Svingskive				
TRANGEREID STASJON	452,810			
Stasjonsbygg		B.C. Lange	1883	NSB
Godshus		B.C. Lange	1883	NSB
CTC-Hus			1978	JBV

Vossebanens infrastruktur

Omfatter signalanlegg og kontaktledningsanlegg, samt planoverganger, gjerder, grunder, plattformer, vannforsyning - og stendere, kabelanlegg - og rørgater langs Vossebanen innenfor omfanget av varslert om oppstart av fredningssak. For strekningen Trengereid - Tunestveit (km 452,1 - 459,36) er fredningen begrenset til bygninger, banens underbygning og sporet.

Vossebanens tunneler

Tunneloversikten gir en samlet fremstilling av banens 20 tunneler med samlet lengde på 4507 meter. Den lengste er Herland (km 457,580) på 786 meter. Vossebanen har et unikt utvalg tunneler sprengt i fjell uten utmuring, noe som skyldes god kvalitet på fjellet. I tunnelene er det spor av alle utviklingsfaser.

Tunneler på Vossebanen

Tunnel	km	lengde (m)	byggeår	portal
Trangereid spor 2	452,410	54	1883	mur/fjell
Trangereid 1	452,630	83	1883	mur/fjell
Trangereid 2	452,810	116	1883	fjell
Risnes 1	453,140	26	1883	fjell
Risnes 2	453,250	92	1883	fjell
Risnes 3	453,450	291	1883	fjell
Romslo 1	453,900	581	1928	fjell
Romslo 2	454,560	377	1883	fjell
Sognstad 1	456,060	583	1928	fjell
Sognstad 2	456,810	320	1883	fjell
Sognstad 3	457,200	295	1883	fjell

Herland	457,580	786	1966	fjell
Takvam	458,840	251	1883	fjell
Tunestveit	459,240	61	1963	fjell
Tunes	461,780	68	1883	fjell
Søylen	474,920	89	1883	fjell
Brattland	475,540	258	1883	fjell
Grimen	476,360	123	1883	fjell
Helldal 1	478,120	24	1883	fjell
Helldal 2	478,180	29	1883	fjell

Vossebanens akvedukter

Akveduktoversikten gir en samlet fremstilling av banens 2 akvedukter med samlet lengde på 40 meter.

Akvedukter på Vossebanen

Bekk tunnel	km	lengde (m)	byggeår	portal
Sunnes	452,730	20	1883	hvelv
Slåtta	452,960	20	1883	hvelv

Vossebanens broer - overganger og underganger

Brooversikten gir en samlet oversikt over banens 45 broer - overganger og underganger med samlet lengde på 288 meter. Et særtrekk ved flere av broene er at samme bro brysser både elv/bekk og vei.

Broer - overganger og underganger på Vossebanen

Bro	Matr.	km	lengde (m)	byggeår	brotype
Trengereid bru	S	452,4449	10,2	1904	bjelkebru
Glamregjelet	B	453,2091	3,7	1984	platebru
Risnes	B	453,7869	10,2	1999	trau
Romslonesset	B	455,1158	4,3	1984	trau
Romslo	S	455,331	12	1903	bjelkebru
Romslo	B	455,4413	11,4	2000	trau
Sognstad	B	456,7022	3,5	1977	trau
Sognstad	B	457,1425	7,0	1999	trau
Takvamelvi	B	458,6916	3,35	1965	ramme
Tunestveit	S	459,656	10,2	1904	klink. fagverk
Tunes	S	460,054	3,0	1904	stålbjelke
Tunes	S	460,837	3,0	1904	stålbjelke
Tunes	S	460,910	3,5	1904	stålbjelke
Tunes	S	461,131	3,5	1904	stålbjelke
Tunes		461,926	3,0	1904	trau
Tunes	S	462,051	3,0	1904	stålbjelke
Garnes		462,738	3,0	1904	trau
Garnes	S	462,941	5,7	1883	klink.stål
				1904	tørrm. Brokar
Kjelånæ		463,450	3,0		trau
	S	463,718	4,3	1904	stålbjelke
	B	464,000			trau
		464,480	2,0		kulvert
		465,269			trau
Seim		465,974	3,0	1904	trau
	S	467,129	3,0	1904	stålbjelke
	S	467,384	4,3	1904	stålbjelke
	S	467,473	3,0	1904	stålbjelke
	S	468,160	4,7	1904	stålbjelke

Arnatveit	S	468,478	10,2	1940	platebru
	S	469,560	3,0	1904	stålbjelke
Arnatveit	S	469,884	7,55	1903	trau
		471,018	6,3		trau
Skjoldalselven	S	471,370	13,2	1904	platebærer
Loneelv	S	471,703	10,2	1904	platebærer
Loneelv	S	472,837	10,2	1904	platebærer
	S	473,752	4,3	1901	stålbjelke
	S	475,404	4,0	1901	stålbjelke
		476,515			kulvert
	S	476,762	4,0		stålbjelke
Grimåsen	S	477,123	12,0	1946	stålbjelke
Helldalselven	S	478,431	10,2	1904	platebærer
Helldalselven	S	478,822	10,2	1904	platebærer
Helldalselven	S	480,756	8,8	1940	stålbjelke
Nesttunelven		482,360	18,0	1904	steinhvelv.

Vedlegg:

Kopi til: Norsk jernbanemuseum, Pb 491, 2304 HAMAR/ Samferdselsdepartementet, Postboks 8010 Dep, 0030 OSLO/ Bergen kommune - Byantikvaren, Postboks 7700, 5020 BERGEN/ Miljødirektoratet, Postboks 5672 Sluppen, 7485 TRONDHEIM/ Fylkesmannen i Hordaland, Postboks 7310, 5020 BERGEN/ Norsk jernbaneklubb, Pb 1492 Vika, 0116 OSLO/ Museet Gamle Vossebanen, Tunesvegen 8, 5264 GARNES/ Klima og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Hordaland fylkeskommune - Kultur- og idrettsavd., Postboks 7900, 5020 BERGEN

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Jernbaneverket		Postboks 4350	2308 HAMAR
Rom Eiendom		Schweigaardsgate 23	0048 OSLO